

Feitelijke consumptiedaling overschat economische kosten lockdown

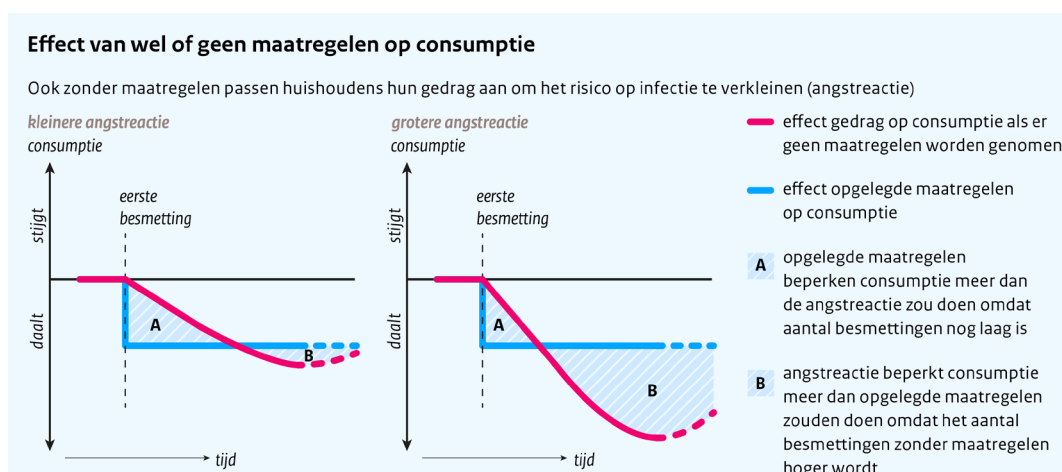
Is er een afruil tussen gezondheid en economische activiteit in coronatijd? Het antwoord op deze vraag hangt in belangrijke mate af van de (hypothetische) situatie waarmee je vergelijkt, de zogenoemde counterfactual. Een veelgehoorde redenering in het coronadebat is dat er een beleidsmatige afruil is tussen gezondheid en economische activiteit (a). Contactbeperkende maatregelen (hierna lockdown) zouden leiden tot minder infecties maar ook tot minder consumptie en productie. In een naïeve analyse van kosten en baten van de lockdown wordt consumptieverlies als economische kosten van de lockdown gezien. Deze kosten worden tegen de gezondheidsbaten afgezet. Echter, voor een juiste afweging van baten en kosten van de lockdown moet de juiste counterfactual worden gebruikt: wat was er gebeurd met de economie zonder lockdown? Nieuw onderzoek suggereert dat er ook dan consumptiedaling zou zijn opgetreden omdat mensen gedreven door besmettingsangst vrijwillig afstand houden. De totale consumptiedaling gedurende de looptijd van de epidemie zou uiteindelijk zelfs groter kunnen zijn omdat de infectiegraad zonder lockdown veel langer hoog blijft. In dat geval is er geen sprake van een afruil tussen bescherming van de gezondheid en van de economie.

De feitelijke consumptiedaling gedurende de epidemie is het gevolg van zowel beperkende maatregelen als vrijwillig gedrag. Na het uitbreken van de coronacrisis is de consumptie van Nederlandse huishoudens sterk gedaald. Zo was de binnenlandse consumptie van huishoudens in april 2020 17% lager dan een jaar daarvoor (b). En ook na het opheffen van de intelligente lockdown op 1 juli bleef de consumptie van huishoudens in juli en augustus 2020 ongeveer 6% onder het niveau van een jaar daarvoor (b). Met name de consumptie van de private diensten bleef fors achter. Dit suggereert dat er naast aanbodbeperkingen ook een effect was van vrijwillige *social distancing*: gedreven door de angst op besmetting beperken consumenten hun sociale activiteiten en consumptie vrijwillig ("angstreactie").

Recent onderzoek (c) vindt dat in het begin van de epidemie de effecten van vrijwillige beperking op consumptie groot waren. Onderzoek voor de Verenigde Staten maakt gebruik van het feit dat er grote verschillen waren tussen Amerikaanse staten in het gevoerde coronabeleid en de besmettingsgraden. Causale analyse laat zien dat het effect van een hogere besmettingsgraad op consumptie veel groter was dan het effect van de lockdown. Dit suggereert dat de vrijwillige beperking van consumenten toeneemt naarmate de besmettingsgraad hoger is, althans in de eerste fase van de epidemie. Het leert ons dat economisch gedrag mede gedreven kan worden door zorgen om gezondheid. Deze bevinding moet worden meegenomen in het nadenken over de relevante counterfactual.

(vervolg tekstkader)

Hoe ziet de counterfactual er dan uit? De onderstaande figuren geven sterk versimpeld de ontwikkeling van consumptie onder twee beleidsopties. De horizontale as (zwarte lijn) geeft de ontwikkeling van de consumptie zonder coronacrisis. De blauwe lijn geeft de consumptie tijdens een lockdown waarin huishoudens zodanig beperkt zijn in hun bewegingsvrijheid dat de besmettingsgraad nihil is: de lijn is daarom constant. De rode lijn geeft het verloop van de consumptie weer als er tijdens de coronapandemie geen maatregelen zouden zijn genomen. In dat hypothetische geval loopt de infectiegraad in eerste instantie op en beperken consumenten uit angst hun consumptie steeds meer, zoals gevonden door (c). Dit bereikt na enige tijd een dal omdat ook vrijwillige beperkingen zullen leiden tot minder infecties en/of consumenten minder angstig worden als de risico's na verloop van tijd kleiner zijn dan gedacht. In figuur a wordt dit dal snel bereikt, maar in figuur b niet.

Een inschatting van de economische kosten van een lockdown hangt mede af van de angstreactie in de counterfactual. In deze voorbeelden is de daling van consumptie in een lockdown initieel groter dan bij geen beleid (het verschil is oppervlakte A). Maar naarmate de besmettingsgraad toeneemt, zal de consumptie in de situatie zonder beleid verder dalen en lager zijn dan met een lockdown (oppervlakte B). Het verschil tussen A en B geeft de juiste kosten weer van de lockdown. Deze kunnen positief zijn, zoals in figuur (a) ($A > B$), maar ook negatief zoals in figuur (b) ($A < B$) waarin de totale consumptie gedurende de epidemie hoger is zonder een lockdown. Welk scenario juist is, hangt af van de ontwikkeling van de angstreactie bij de consument. Daar is nog geen goede inschatting van beschikbaar. Wel is er steeds meer zicht op de effectiviteit van specifieke maatregelen. Zo blijkt het instellen van een norm voor het maximum aantal personen voor bepaalde locaties een zeer effectieve methode om de besmettingsgraad te verlagen (d). De daling van de consumptie hoeft dan minder groot te zijn om eenzelfde daling in de besmettingsgraad te bereiken.

(slot tekstkader)

Contactbeperkende maatregelen interacteren met sociaal gedrag en de infectiegraad en die complexiteit maakt evaluatie van beleid gecompliceerd. Daarbij, het effect op consumptie en economische ontwikkeling is maar één van de overwegingen (en wellicht niet eens de belangrijkste) om al dan niet bepaalde maatregelen te nemen. Om echt uitspraken te kunnen doen over de wenselijkheid van een lockdown is een analyse in termen van brede welvaart nodig, waarin ook andere aspecten, zoals het effect op gezondheid en sociale gevolgen, worden meegewogen.

(a) Kolen, B., 2020, Een eerste kwantitatieve analyse van de Nederlandse coronamaatregelen, ESB 105 (5791), 504-509 ([link](#)); Frijters, P., 2020, Vanuit geluk gezien zijn de kosten van een lockdown veel hoger dan de baten, ESB, 105(4791), 510-513 ([link](#)).

(b) Gemeten ten opzichte van dezelfde maand een jaar geleden ([link](#)).

(c) Goolsbee, A., en C. Syverson, 2020, Fear, Lockdown, and Diversion: Comparing Drivers of Pandemic Economic Decline 2020, NBER Working Paper 27432 ([link](#)); en Chetty, R., J. Friedman, N. Hendren, M. Stepner en The Opportunity Insights Team, 2020, How Did COVID-19 and Stabilization Policies Affect Spending and Employment? A New Real-Time Economic Tracker Based on Private Sector Data, NBER Working papers 27431 ([link](#)).

(d) Chang, S., E. Pierson, P. Wei Koh, J. Gerardin, B. Redbird. D. Grusky en J. Leskovec, 2020, Mobility Network Models of COVID-19 explain Inequities and Inform Reopening, Nature ([link](#))

